

Наталія Михальченко,

ORCID iD 0000-0003-0327-5491

кандидат психологічних наук,

професор кафедри початкової освіти

Національний університет кораблебудування

імені адмірала Макарова,

Проспект Героїв України, 9, 54007, м. Миколаїв, Україна

madammixalchencko@gmail.com

Вячеслав Шапочка,

ORCID iD 0009-0007-4504-0312

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

Національний університет кораблебудування

імені адмірала Макарова

Проспект Героїв України, 9, 54007, м. Миколаїв, Україна

mechanikernikolaev@gmail.com

ТЕХНОЛОГІЯ СПІЛЬНОГО ВИКЛАДАННЯ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СУПРОВОДУ ДИТИНИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

У науковій статті розкрито сутність технології спільного викладання (*co-teaching*) як ефективного інструменту організації інклюзивного навчання та психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами (ООП). Здійснено аналіз наукових підходів до визначення сутності спільного викладання, його структурних компонентів і принципів реалізації в сучасній школі. Підкреслено важливість партнерської взаємодії між фахівцями, узгодженості педагогічних дій та єдиного підходу до планування освітнього процесу. Особливу увагу приділено опису основних моделей спільного викладання. У статті запропоновано практичні рекомендації щодо організації командної роботи педагогів: спільне планування, розподіл ролей, використання диференційованих методів, забезпечення зворотного зв'язку, створення доброзичливого мікроклімату в інклюзивному класі.

Ключові слова: асистент учителя; дитина з особливими освітніми потребами; індивідуальна освітня траєкторія; інклюзивна освіта; командна взаємодія; спільне викладання; *co-teaching*.

© Михальченко Н. В., Шапочка В. А., 2025

Постановка проблеми. Актуальність проблеми супроводу дітей з особливими освітніми потребами (ООП) визначено потребою забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх учнів, незалежно від їхніх індивідуальних можливостей. У контексті реформування української освіти та впровадження інклюзивного підходу особливого значення набувають технології, що забезпечують ефективну співпрацю

між педагогами різного профілю. Однією з таких технологій є спільне викладання (*co-teaching*) – інноваційна форма педагогічної взаємодії, що дає змогу поєднати зусилля вчителя загальної освіти, асистента, психолога, логопеда або дефектолога з метою створення комфортного навчального середовища для дитини з ООП.

Аналіз наукових джерел. Використання технологій психолого-педаго-

гічного супроводу дітей із ОПП вивчали Т. В. Скрипник, Т. О. Куценко (2022). Проблеми здатності дітей з особливими освітніми потребами набуті життєвих компетентностей приділяли увагу А. Веремчук, О. Хом'як (2021). Питання психологічного супроводу навчання дітей з ОПП за умов воєнного часу розглядала Х. В. Колбасова (2022). Актуальні проблеми й особливості інклюзивної освіти на сучасному етапі досліджувала Я. М. Ніколаєнко (2023). Учена акцентувала на визначній ролі педагогів, створенні інклюзивного середовища для дітей із ООП.

Оптимальні шляхи побудови освітнього маршруту для учнів із ОПП вивчала О. С. Позняк (2022), підкреслюючи важливість співпраці вчителя з асистентом з метою визначення найсприятливіших способів побудови освітнього маршруту для учнів із обмеженими можливостями. На значущості потреби постійної чи тимчасової підтримки в навчанні для забезпечення права на освіту наголошували О. Г. Степаненко, М. В. Дробишева (2024), дослідниці визначили головні техніки та практики роботи при емоційних порушеннях у дітей, пов'язаних із воєнною кризою.

Сучасна світова освітня практика (Friend, M., Cook, L., 2013) підтверджує ефективність спільного викладання (co-teaching) як гнучкої технології, що сприяє академічному прогресові, соціалізації та емоційному добробуту учнів із різними освітніми потребами.

Мета статті – обґрунтувати значення технології спільного викладання в забезпеченні ефективного психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі.

Завданням статті є аналіз сутності та особливостей технології спільного викладання; визначення переваг та труднощів у впровадженні цієї технології; формулювання практичних рекомендацій щодо її ефективного використання в закладах загальної середньої освіти з метою якісного супроводу дитини з особливими освітніми потребами.

Виклад основного матеріалу. Технологія спільного викладання передбачає одночасну роботу двох (або більше) педагогів в одному освітньому середовищі, щоб забезпечити якісну освіту для всіх учнів. За визначенням Френд та Кук (Friend, M., Cook, L., 2013), спільне викладання – це «колективна відповідальність за планування, викладання, оцінювання та підтримку учнів у класі».

Спільне викладання – це коли двоє або більше фахівців **розділяють відповідальність** за навчання всіх учнів у класі. Воно передбачає **колективне планування, диференціацію навчання та моніторинг успішності**. Це спосіб навчання, на думку Р. А. Вілла, Дж. С. Саузенд, що дає учням змогу вчитись у двох або більше педагогів із різними стилями мислення та викладання (Villa R. A., Thousand, J. S., Nevin, A. I., 2013).

До основних компонентів ефективної практики спільного викладання належать: визначення навчальних цілей під час планування та їх узгодження як одна з важливих умов успішності названого викладання; спільні цінності та переконання – педагоги повинні мати не тільки загальне бачення «чого навчати», а і колективне розуміння процесу навчання учнів; присутність двох педагогів забезпечує різні знання, навички та ресурси, що дає змогу самим учителям навчатись одне в одного.

Взаємне осмислення процесів викладання й навчання, на думку Н. З. Софій, є одним із результатів і необхідних компонентів практики спільного викладання; рівноцінність учасників, адже рівноцінність обох педагогів досягається тоді, коли кожний із них відчуває, що його / її знання та досвід цінуються. Повага до свого колеги є запорукою досягнення паритету у своїй діяльності (Софій Н. З., 2015, с. 8). Основними принципами спільного викладання є: партнерство і взаємна повага; спільне планування та розподіл ролей; індивідуалізація навчання; взаємна підтримка та рефлексія; орієнтація на успіх кожного учня.

У матеріалах від Всеукраїнського

фонду «Крок за кроком» виокремлюють три основні моделі спільного викладання: *Модель консультування*, яка передбачає, що корекційний педагог є консультантом у питаннях здійснення адаптації та модифікації навчальної програми, навчального середовища, формування навичок і розроблення системи оцінювання. *Модель навчання*. За нею корекційний і загальноосвітній педагоги по черзі «навчають» одне одного в питаннях реалізації навчальної програми, використання тих чи інших методів викладання, форм і видів оцінювання, тобто в тих питаннях, у яких вони є експертами. *Модель співпраці* (або роботи в команді) передбачає справедливий розподіл обов'язків у процесі планування, проведення та оцінювання уроку (Софій Н. З., 2015, с. 11). Цій моделі дослідники рекомендують надати перевагу, зокрема з огляду на її дієвість у контексті внеску обох педагогів у процес розподілу завдань та обов'язків.

Ефективні стосунки між учителем та асистентом зумовлено спільною відповідальністю. Учителям не варто впроваджувати інклюзивне навчання самостійно, вони потребують постійної підтримки в набутті додаткових знань (Байда Л. Ю., 2015, с. 15).

Для формування ефективних стосунків педагоги можуть застосовувати різні стратегії, зокрема:

- спільне обговорення ролей і завдань асистента вчителя;
- наголос на важливості дотримання конфіденційності;
- установлення чітких критеріїв успішної діяльності асистента вчителя;
- спільне обговорення філософії та підходів до навчання й управління класом;
- проведення регулярних зустрічей з асистентом учителя для обговорення результатів спостережень за учнями, надання й отримання зворотного зв'язку і звітів, аналізу проблемних ситуацій і стратегій запровадження навчальної програми тощо.

Асистент під керівництвом учителя може працювати з учнями індивідуально або в невеликих групах, здійснюючи різні види роботи для підсилення та покращення засвоєння навчальної програми. Він також надає вчителям відповідні поради та пропозиції. Наприклад, може оцінювати дії учнів, складати тести для перевірки (але не інтерпретувати результати тестування), спостерігати за поведінкою учнів під час навчального процесу й вести нотатки, а також допомагати планувати навчальну програму.

Під час ухвалення рішень щодо освітньої програми педагоги враховують інформацію від інших спеціалістів, батьків та асистентів учителя. Фахівці у своїх галузях (психологи, логопеди, фізіотерапевти тощо) забезпечують учителів інформацією та пропозиціями для роботи з конкретним учнем відповідно до своїх професійних компетенцій. Учителі використовують цю інформацію під час складання та впровадження індивідуальних програм розвитку, за які саме вони несуть остаточну відповідальність (Дятленко Н. М., Софій Н. З., Мартинчук О. В., Найда Ю. М., 2015, с. 46–47).

Коли вчитель і асистент чітко розподіляють ролі, узгоджують підходи до навчання та підтримують постійний зворотний зв'язок, освітній процес стає узгодженим і більш ефективним. Це забезпечує індивідуалізований підхід до кожного учня, особливо в інклюзивному середовищі. У спільному викладанні асистент виконує важливу роль у підтримці дітей з особливими освітніми потребами. Завдяки спостереженню, нотаткам і комунікації з учителем він допомагає адаптувати методи та матеріали відповідно до потреб конкретних учнів. Коли вчитель і асистент обговорюють педагогічну філософію, планування занять та підходи до управління класом, це формує партнерські відносини, ґрунтовані на довірі, повазі та взаємній відповідальності. Така співпраця зменшує ризик конфліктів і підвищує мотивацію обох фахівців.

Регулярні зустрічі та спільне плану-

вання сприяють розвитку культури командної роботи у шкільному колективі. Це створює умови для професійного обміну досвідом і для побудови більш згуртованого педагогічного середовища. Завдяки інформації, яку надають асистенти, учителі набувають глибшого розуміння сильних і слабких сторін учнів. Це дозволяє точніше планувати та реалізовувати індивідуальні програми розвитку (ІПР), що є ключовим аспектом спільного викладання в інклюзивних класах. Асистент забезпечує оперативне спостереження й фіксацію динаміки навчальних досягнень, а вчитель – педагогічну інтерпретацію результатів. Такий двосторонній зворотний зв'язок робить процес навчання більш гнучким і результативним.

Ефективні стосунки між учителем і асистентом учителя – це основа успішного спільного викладання, оскільки вони забезпечують єдність педагогічних дій, узгодженість у підтримці дітей та високу якість освітнього процесу.

У педагогічній практиці розрізняють кілька моделей спільного викладання, а саме: командне викладання, паралельне викладання, станційне навчання, альтернативне викладання, один навчає, інший допомагає (Андросчук О. (2018), Козинець О. В., Карпець О. В. (2021), Софій Н. З. (2015), Friend, M., Cook, L. 2013).

Team teaching (командне викладання) – обидва педагоги спільно проводять урок, доповнюючи одне одного. Викладачі одночасно ведуть урок, взаємодіючи як рівноправні партнери, спільно планують і проводять заняття, доповнюючи одне одного, подають матеріал із різних ракурсів і підтримують увагу учнів. Ця модель сприяє живому діалогу, активному залученню учнів і динамічності уроку.

Parallel teaching (паралельне викладання) – клас ділять орієнтовно на дві рівні групи, і кожен із двох викладачів одночасно проводить заняття зі своєю групою. Такий підхід дає змогу працювати з меншими групами, що сприяє кращому індивідуальному підходу і активній участі учнів. Це особли-

во корисно під час виконання практичних завдань, дискусій або проєктної роботи.

Station teaching (станційне навчання) – учні працюють у групах, переходячи від однієї навчальної станції до іншої, де на кожній станції їх зустрічає педагог із завданням або матеріалом для опрацювання. Педагоги по черзі контролюють різні станції, що дає змогу використовувати різні методи та форми навчання в рамках одного уроку.

Alternative teaching (альтернативне викладання) – один педагог працює з більшістю класу, а другий викладач займається невеликою групою учнів, які потребують додаткової підтримки або поглибленого вивчення матеріалу. Це дає змогу учням з різними потребами забезпечити адресну допомогу та підвищити рівень засвоєння.

- *One teach, one assist* (один навчає, інший допомагає) – один учитель веде урок, а другий працює поруч, надаючи допомогу окремим учням, контролюючи дисципліну, відповідаючи на запитання або сприяючи кращому розумінню матеріалу. Такий підхід уможливорює оперативно підтримувати учнів, які мають труднощі, без переривання основного навчального процесу (Dieker, L. A., 2013).

У системі інклюзивного навчання технологія спільного викладання є інструментом командної взаємодії між педагогами та фахівцями супроводу. Учитель загальної освіти відповідає за зміст і організацію освітнього процесу, асистент учителя – за адаптацію завдань, підтримку поведінкових і комунікативних навичок дитини. Психолог сприяє емоційному добробуту та розвитку соціальних навичок, тоді як дефектолог або логопед працює над корекцією специфічних порушень розвитку.

Важливим складником є формування індивідуальної освітньої траєкторії, що вибудовано з урахуванням пізнавальних можливостей, інтересів, темпу навчання та психоемоційних особливостей дитини. Планування індивідуальної освітньої траєкторії

здійснюють спільно учасники команди супроводу з урахуванням рекомендацій інклюзивно-ресурсного центру (ІРЦ).

Переваги та виклики впровадження технології спільного викладання в інклюзивному класі можна окреслити так: переваги – підвищення якості освіти завдяки залученню фахівців різного профілю; індивідуалізація освітнього процесу без ізоляції дитини з ООП від колективу; формування позитивного соціального клімату та взаємопідтримки серед учнів; зниження професійного вигорання педагогів через розподіл відповідальності.

До викликів належать: недостатній рівень підготовки педагогів до спільного планування та командної роботи; непродуманість чіткого розподілу ролей і часу для координації; обмежені ресурси та перевантаження вчителів.

Способи подолання труднощів мають охоплювати системне підвищення кваліфікації педагогів, організацію спільного методичного планування, адміністративну підтримку з боку керівництва закладу освіти, а також створення культури партнерства в педагогічному колективі.

З огляду на зазначене важливо запропонувати практичні рекомендації щодо використання технології спільного викладання:

- Чітко **розподіляти ролі та завдання** між учителем і асистентом перед кожним уроком.
- Застосовувати різні **моделі технології спільного викладання** (паралельне, станційне, альтернативне тощо) залежно від теми уроку.
- Планувати **адаптовані завдання** для дитини з ООП, інтегруючи їх у загальну діяльність класу.
- Забезпечувати **зворотний зв'язок** між педагогами для аналізу ефективності спільної роботи.
- Використовувати **диференційовані методи навчання** (групова робота, візуальні матеріали, інтерактивні вправи).
- Формувати **позитивний психоло-**

гічний клімат у класі, де дитина з ООП почувається прийнятою.

- Проводити **спільні консультації з батьками та командою супроводу**.

Варто уникати:

- дотримання моделі *«учитель викладає – асистент лише спостерігає»* як єдиної постійної стратегії.
- Перетворення асистента на «особистого помічника» дитини з ООП без залучення дитини в загальний освітній процес.
- Ігнорування потреб інших учнів через надмірну концентрацію на дитині з ООП.
- Недостатнього рівня планування та імпровізованого підходу без чіткого узгодження дій між педагогами.
- Використання лише традиційних форм роботи без інтерактивних ігрових та цифрових технологій.

Висновки та перспективи дослідження. Технологія спільного викладання (**co-teaching**) є ефективною моделлю інклюзивної освіти, що забезпечує рівний доступ дітей з особливими освітніми потребами до якісного навчання. Її сутність полягає у взаємодії двох або більше педагогів, які спільно планують, організовують і здійснюють освітній процес, спрямований на задоволення різних освітніх потреб учнів.

Реалізація технології спільного викладання сприяє не лише академічному розвитку дітей з ООП, але й формуванню їхньої соціальної компетентності, комунікативних умінь і впевненості у власних силах. Такий підхід забезпечує індивідуалізацію та диференціацію навчання, а також створює сприятливий психологічний клімат у класі.

Ефективність спільного викладання визначає рівень професійної взаємодії між учителем, асистентом, психологом, логопедом і дефектологом. Координація дій між фахівцями є ключовою умовою

для формування індивідуальної освітньої траєкторії кожної дитини.

Технологія спільного викладання є перспективним напрямом розвитку інклюзивної практики, що забезпечує не лише освітній, а й соціально-емоційний супровід дитини з ООП.

Подальші дослідження мають бути спрямовані на розроблення моделей підготовки педагогічних команд до реалізації технології спільного викладання (co-teaching) та оцінювання її довгострокового впливу на освітні результати учнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрощук О. Спільне викладання – оптимальний стиль побудови взаємовідносин в закладі з інклюзивною формою навчання / О. Андрощук // Психологічний супровід учасників освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти : матеріали Регіональної науково-практичної інтернет-конференції, 27–30 лист. 2018 р. – Житомир. – 2018. Режим доступу: <http://dpsz2018.blogspot.com/2018/11/blog-post70.html> (дата звернення: 07.11.2025).
2. Байда Л. Ю. (упоряд.) Школа для кожного: посібник / Л. Ю. Байда. – Київ, 2015. – 60 с.
3. Веремчук А., Хом'як О. (2021). Інноваційні технології навчання дітей з особливими освітніми потребами / А. Веремчук, О. Хом'як // Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи. – 2021. – № 1(5), 71–78. DOI: [https://doi.org/10.31499/2706-6258.1\(5\).2021.235185](https://doi.org/10.31499/2706-6258.1(5).2021.235185)
4. Дятленко Н. М., Софій Н. З. Асистент учителя в інклюзивному класі: навчально-методичний посібник / Н. М. Дятленко, Н. З. Софій, О. В. Мартинчук, Ю. М. Найда. – Київ : ТОВ «Видавничий дім Плеяди», 2015. – 172 с.
5. Козинець О. В., Карпець О. В. Досягнення і перспективи науки, освіти та виробництва / О. В. Козинець, О. В. Карпець // Освіта та педагогіка. – 2021. Режим доступу : <https://openscilab.org/ua/> (дата звернення: 07.11.2025).
6. Колбасова Х. В. Психологічний супровід навчання дітей з ОПП за умов воєнного часу на допомогу батькам та освітянам / Х. В. Колбасова // Наукові інновації та передові технології. – 2022. – № 7(9). – С. 46–58.
7. Ніколаєнко Я. М. Сучасні технології інклюзивного навчання в ЗЗСО України / Я. М. Ніколаєнко // Вісник науки та освіти. – 2023. – № 8 (14). – С. 461–470.
8. Позняк О. С. Процес створення інклюзивного освітнього середовища для забезпечення всестороннього розвитку дитини з ООП / О. С. Позняк // Педагогічні науки – 2022. – № 98. – С. 60–68. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2022-98-9>
9. Софій Н. З. (уклад.) Спільне викладання в інклюзивному класі: методичні матеріали / Н. З. Софій. – Київ : ТОВ «Видавничий дім Плеяди», 2015. – 70 с.
10. Степаненко О. Г., Дробишева М. В. Проблема емоційно-психологічного стану осіб з інвалідністю в умовах воєнного стану / О. Г. Степаненко, М. В. Дробишева // Вересень, 2024. – № 3. – С. 171–180. DOI: <https://doi.org/10.54662/veresen.3.2024.14>
11. Dieker, L. A. The Co-Teaching Lesson Plan Book. – Thousand Oaks, CA : Corwin Press, 2013.
12. Friend, M., Cook, L. Interactions: Collaboration skills for school professionals. – Boston : Pearson, 2013. – 352 p.
13. Villa, R. A., Thousand, J. S., Nevin, A. I. A guide to co-teaching: Practical tips for facilitating student learning. – Thousand Oaks, CA : Corwin Press, 2013. – 276 p. URL : https://books.google.com.ua/books?id=KnTIogPDllsC&pg=PA1&hl=ru&source=gbstoc_r&cad=2#v=onepage&q&f=false (дата звернення: 07.11.2025)

CO-TEACHING TECHNOLOGY IN SUPPORTING A CHILD WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS

Mykhalchenko Nataliia,
*PhD in Psychology, Professor of the Department of Primary Education,
 the Admiral Makarov National University of Shipbuilding
 9, Heroiv Ukrainy Avenue, 54007, Mykolaiv, Ukraine
 madammixalchencko@gmail.com*

Shapochka Viacheslav,
*Doctoral Student (Third Level of Higher Education),
 the Admiral Makarov National University of Shipbuilding
 9, Heroiv Ukrainy Avenue, 54007, Mykolaiv, Ukraine
 mechanikernikolaev@gmail.com*

The scientific article reveals the essence of the technology of co-teaching as an effective tool for organising inclusive education and psychological and pedagogical support for children with special educational needs (SEN). The analysis of scientific approaches to determining the essence of co-teaching, its structural components, and principles of implementation in a modern school is carried out. The particular attention is paid to the description of the main models of co-teaching – team, parallel, station, alternative, and the model «one teaches – the other helps» – with the definition of their advantages, conditions of effectiveness, and possible difficulties of application. The importance of partnership between specialists, consistency of pedagogical actions and a unified approach to planning the educational process is emphasised. It is noted that the technology of joint teaching contributes to academic achievements, socialisation, and development of communication skills and positive attitude of students toward learning. The article offers practical recommendations for organising teamwork of teachers: joint planning, distribution of roles, use of differentiated methods, provision of feedback, and creation of a friendly microclimate in an inclusive classroom. The emphasis is placed on the need to train teachers to implement co-teaching technology, form a culture of partnership, and increase the level of methodological competence and professional reflection. It is concluded that co-teaching is a promising model of inclusive practice that provides high-quality education, equal opportunities, and socio-emotional support for children with special educational needs.

Keywords: an individual educational trajectory; a teacher assistant; child with special educational needs; co-teaching; inclusive education; special educational needs; team collaboration.

REFERENCES

1. Androshchuk, O. (2018, November 27–30). Spilne vykladannia – optymalnyi styl pobudovy vzaiemovidnosyn v zakladi z inkliuzyvnoi formoiu navchannia [Co-teaching as an optimal style of relationship building in an inclusive educational institution]. In *Psykhologichnyi suprovod uchasnykiv osvitnoho protsesu v umovakh inkliuzyvnoi osvity: Proceedings of the Regional Scientific and Practical Online Conference*. Zhytomyr. Retrieved from <http://dpsz2018.blogspot.com/2018/11/blog-post70.html> (accessed November 7, 2025) (ukr).
2. Baida, L. Yu. (Ed.). (2015). *Shkola dlia kozhnoho* [School for everyone]. Kyiv (ukr).
3. Diatlenko, N. M., Sofii, N. Z., Martynchuk, O. V., & Naida, Yu. M. (2015). *Asystent uchytelia v inkliuzyvnomu klasi* [Teacher assistant in the inclusive classroom]. Kyiv: Vydavnychy

dim «Pleiady» (ukr).

4. Dieker, L. A. (2013). *The co-teaching lesson plan book*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press (eng).

5. Friend, M., & Cook, L. (2013). *Interactions: Collaboration skills for school professionals*. Boston: Pearson (eng).

6. Kolbasova, Kh. V. (222). Psykholohichniy suprovod navchannia ditei z OPP za umov voiennoho chasu na dopomohu batkam ta osvitanam [Psychological support for the education of children with OPP in wartime conditions to help parents and educators]. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnologii*, 7(9), 46–58 (ukr).

7. Kozynech, O. V., & Karpets, O. V. (2021). Dosiahnennia i perspektyvy nauky, osvity ta vyrobnytstva [Achievements and prospects of science, education and production]. *Osvita ta pedahohika*. Retrieved from <https://openscilab.org/ua/> (accessed November 7, 2025) (ukr).

8. Nikolaienko, Ya. M. (2023). Suchasni tekhnologii inkluzyvnoho navchannia v ZZSO Ukrainy [Modern technologies of inclusive education in the General Secondary Education Institutions of Ukraine]. *Visnyk nauky ta osvity*, 8 (14), 461–470 (ukr).

9. Pozniak, O. S. (2022). Protses stvorennia inkluzyvnoho osvitnoho seredovyscha dlia zabezpechennia vsestoronnoho rozvytku dytyny z OOP [The process of creating an inclusive educational environment to ensure the comprehensive development of a child with special needs]. *Pedahohichni nauky*, 98, 60–68. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2022-98-9> (ukr).

10. Sofii, N. Z. (Ed.). (2015). *Spilne vykladannia v inkluzyvnomu klasi* [Co-teaching in the inclusive classroom]. Kyiv: Vydavnychy dim «Pleiady» (ukr).

11. Stepanenko, O. H. & Drobysheva, M. V. (2024). Problema emotsiino-psykholohichnoho stanu osib z invalidnistiu v umovakh voiennoho stanu [The problem of the emotional and psychological state of persons with disabilities in conditions of martial law]. *Veresen*, 3, 171–180. DOI: <https://doi.org/10.54662/veresen.3.2024.14> (ukr).

12. Veremchuk, A. & Khomiak, O. (2021). Innovatsiini tekhnologii navchannia ditei z osoblyvymy osvitnimy potrebamy [Innovative technologies for teaching children with special educational needs]. *Psykhologo-pedahohichni problemy suchasnoi shkoly*, 1(5), 71–78. DOI: [https://doi.org/10.31499/2706-6258.1\(5\).2021.235185](https://doi.org/10.31499/2706-6258.1(5).2021.235185) (ukr).

13. Villa, R. A., Thousand, J. S., & Nevin, A. I. (2013). *A guide to co-teaching: Practical tips for facilitating student learning* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Corwin Press. Retrieved from <https://books.google.com.ua/books?id=KnTIogPDllsC&pg=PA1> (accessed November 7, 2025) (eng).

Стаття надійшла до редакції: 17.11.2025

Прийнято до друку: 24.12.2025